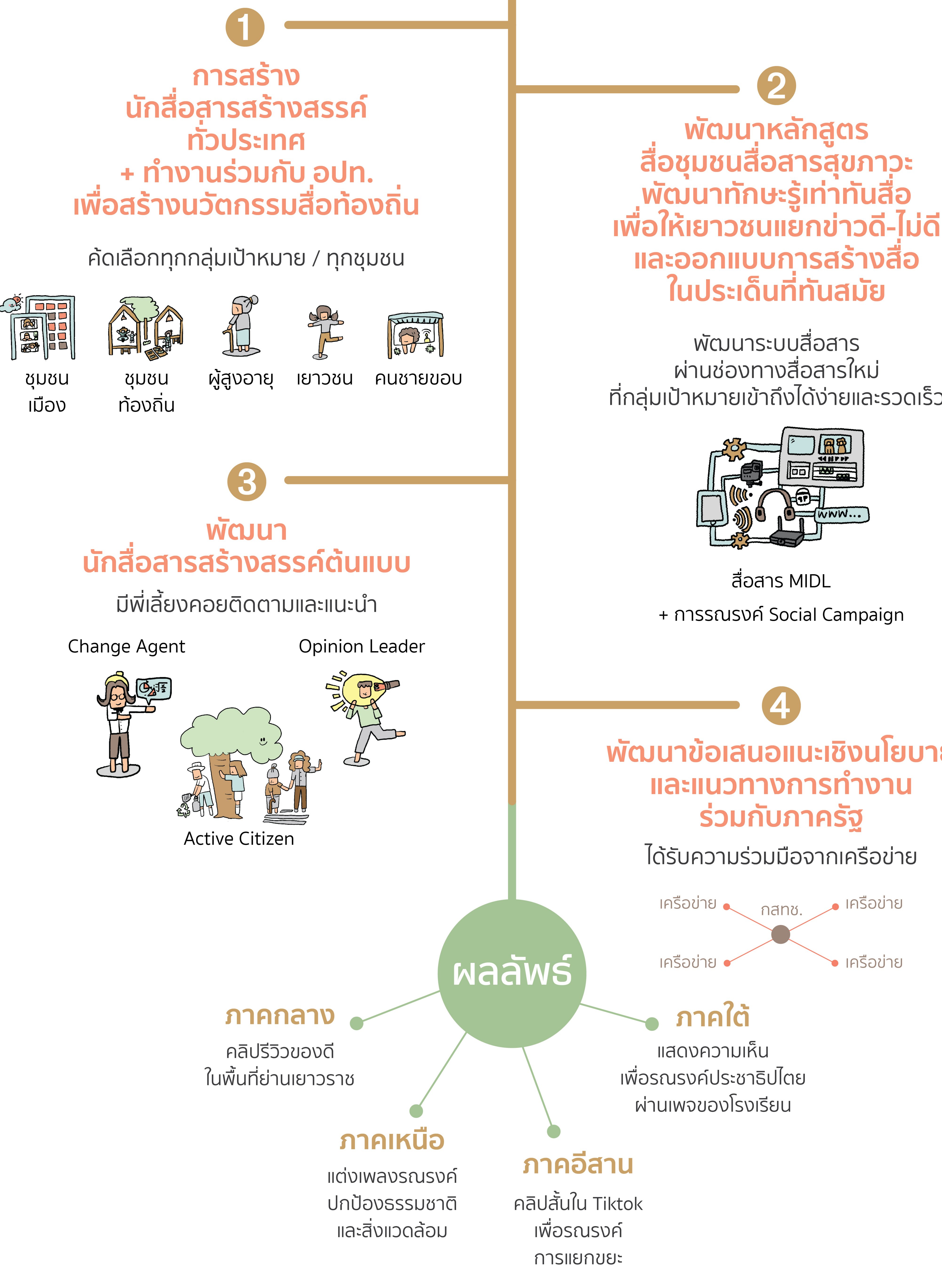

โครงการสื่อเป็นโรงเรียนของสังคมแห่งการเรียนรู้ : หลักสูตรสื่อชุมชนสื่อสารสุขภาพ: อาจารย์ดเนิน หวังบุญชัย

PROCESS

“เมื่อโลกเจียบ ด้วยอธรรม คุณความเข่น
เมื่อโลก มีดมีว ด้วยมายา

สื่อต้องเป็น ปากเสียง ตะโกนกล้า
สื่อต้องเป็น ดวงตา ประชาชน ...”

“สื่อเป็นโรงเรียนของสังคมแห่งการเรียนรู้”
เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มิถุนายน 2559

ภายใต้กรอบแนวคิดกระบวนการขับเคลื่อน สื่อเป็นโรงเรียนของสังคมแห่งการเรียนรู้ ยกระดับการเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาาร่องหลักสูตรสื่อชุมชนสื่อสารสุขภาพในระยะที่ 2 โดยร่วมกับนักวิชาการหลักสูตรกลยุทธ์สื่อสาร เพื่อสร้างสังคมสุขภาพจากสำนัก 11 ได้เน้นการปรับหลักสูตร ให้มีความเหมาะสมกับการเป็นหลักสูตรต้นแบบ นักสื่อสารสร้างสรรค์ จากพื้นที่ทำงานแบบโมเดลต้นแบบ/ภาคปฏิบัติ เน้นการทดลองหลักสูตรในพื้นที่ปฏิบัติการทั่วประเทศ และพัฒนาศักยภาพนักสื่อสารสร้างสรรค์ในพื้นที่ทำงานแบบโมเดลต้นแบบภาคปฏิบัติใช้พื้นที่ปฏิบัติการ 4 ภาคทั่วประเทศ รวมถึงพัฒนาระบบสนับสนุนเครือข่ายผ่านช่องทางสื่อสารใหม่ สื่อใหม่ และการรณรงค์ทางสังคมใหม่ (Social Campaign) วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล วิจัยเชิงปฏิบัติการ และพัฒนาองค์ความรู้ปัจจัยของการเป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ต้นแบบทั่วประเทศเพื่อเป็น Change Agent Opinion Leader และ Active Citizen โดยมีทิศทางการทำงาน คือ

1. สร้างให้เกิดนักสื่อสารสร้างสรรค์อย่างเป็นรูปธรรมทั่วประเทศ ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น ในการส่งเสริมเยาวชนทั่วประเทศให้เกิดนวัตกรรมสื่อท้องถิ่นที่ดี สุขภาวะที่ดี ในชุมชน และเกิดนวัตกรรมเพื่อสังคมที่ดีเพื่อเชื่อมต่อกับภาครัฐด้านสื่อมวลชน การศึกษา ศิลปวัฒนธรรมอันดี
2. ให้ความรู้ชุดทักษะรู้เท่าทันสื่อ ทักษะการสื่อสารและสร้างความร่วมมือ ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะรู้เท่าทันตน และสะท้อนความคิด รวมไปถึงประเด็นความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ทำให้เยาวชน และชุมชน มีภูมิคุ้มกันที่จะแยกแยะข่าวดี ข่าวร้าย ข่าวจริง ข่าวปลอมได้ เพื่อให้การกำหนดประเด็นของการทำสื่อต่างๆ เป็นเรื่องที่มีความใกล้ตัว ร่วมสมัย ทันยุคทันสมัย และทันต่อเหตุการณ์ ให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจได้ง่าย ส่งผลให้คนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วม และสะท้อนความคิดเห็นต่อประเด็นเหล่านั้นได้ง่าย เช่น การรองรับสังคมสูงวัย รู้เท่าทันสื่อ รวมไปถึงประเด็นที่ใกล้ตัว เข้ากับบริบททางสังคม โดยเฉพาะอัตลักษณ์ วิถีชีวิต เป็นต้น

กระบวนการทำอย่างไร

1. พัฒนาหลักสูตรสื่อชุมชนสื่อสารสุขภาพ ในระยะที่ 2 โดยร่วมกับนักวิชาการหลักสูตรกลยุทธ์สื่อสารเพื่อสร้างสังคมสุขภาพจากสำนัก 11 เน้นการปรับหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับการเป็นหลักสูตรต้นแบบนักสื่อสารสร้างสรรค์จากพื้นที่ทำงานแบบโมเดลต้นแบบ/ภาคปฏิบัติ
2. พัฒนาศักยภาพนักสื่อสารสร้างสรรค์ ในพื้นที่ทำงานแบบโมเดลต้นแบบภาคปฏิบัติ 4 ภาคทั่วประเทศ เน้นการทดลองหลักสูตรในพื้นที่ปฏิบัติการ โดยมีกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ทั้งในชุมชนเมือง ชุมชนท้องถิ่น กลุ่มผู้สูงอายุ เยาวชน คนชายขอบ ฯลฯ ร่วมกับสื่อมวลชนท้องถิ่น สื่อออนไลน์ และสื่อส่วนกลางทั่วประเทศ ซึ่งทั้งหมดจะเป็นต้นแบบในการทำงานเชิงขยายในระยะยาวต่อไป
3. พัฒนาระบบสนับสนุนเครือข่ายผ่านช่องทางสื่อสารใหม่ สื่อใหม่ และการรณรงค์ทางสังคมใหม่ (Social Campaign) ครอบคลุมทั้งการจัดทำชุดองค์ความรู้ และชุดสื่อเพื่อเผยแพร่ประเด็นต่างๆ ได้แก่ การรองรับสังคมสูงวัย การสร้างพื้นที่สุขภาพ เพื่อให้ความรู้ และสร้างแรงบันดาลใจปลูกจิตสำนึกสาธารณะเพื่อสังคม รวมไปถึงให้ความรู้เรื่องทักษะรู้เท่าทันสื่อ (Media Information & Digital Literacy-MIDL) ทักษะการสื่อสาร และสร้างความร่วมมือ ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะรู้เท่าทันตน และสะท้อนความคิด รวมไปถึงประเด็นความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) โดยเฉพาะเยาวชน ครอบครัว กลุ่มทำงานวัยทำงาน และชุมชน
4. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล วิจัยเชิงปฏิบัติการ และพัฒนาองค์ความรู้ปัจจัยของการเป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ต้นแบบในพื้นที่ทั่วประเทศเพื่อเป็น Change Agent Opinion Leader และ Active Citizen โดยผลการทดลองใช้หลักสูตรสื่อชุมชนสื่อสารสุขภาพ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาในระยะต่อไป และเก็บข้อมูลการรับรู้ และความเข้าใจในประเด็นสุขภาพ เพื่อเชื่อมต่อการทำงานร่วมกับสถาบันการศึกษา รวมไปถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ
5. การพัฒนาข้อเสนอทางนโยบาย รวมถึงหาแนวร่วมในการทำงานกับหน่วยงานภาครัฐที่กำกับนโยบายด้านสื่อ เช่น กสทช. กองทุนสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ สำนักนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสื่อสารมวลชน และเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสังคม และคณะกรรมการแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นต้น

ผลลัพธ์ที่น่าภูมิใจ

เกิดต้นแบบหลักสูตรสื่อชุมชนสื่อสารสุขภาวะ ที่ปรับให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย พื้นที่และบริบททางสังคม เพื่อให้เกิดต้นแบบของการนำหลักสูตรไปใช้ได้จริง จากพื้นที่ทำงานแบบโมเดลต้นแบบ/ภาคปฏิบัติ 4ภาค นำร่องที่ภาคเหนือกลุ่มเป้าหมายพื้นที่จ.พะเยา และจ.เชียงราย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จ.ขอนแก่น จ.มหาสารคาม ภาคกลาง กรุงเทพฯ ปริมณฑล ภาคใต้ จ.สงขลา จ.สตูล

เกิดช่องทางสื่อสารใหม่ สื่อใหม่ และการรณรงค์ทางสังคมใหม่ๆ (Social Campaign) เผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อส่วนกลาง เพจสื่อเป็นโรงเรียนของสังคม: MediaAsSocialSchool

จากสื่อมวลชนท้องถิ่น 4 ภูมิภาค

- 1.ภาคเหนือ ต้องผลิตคลิปสั้น 30 คลิป จากเยาวชน 6 ทีม ระยะเวลาผลิต 5 เดือน เผยแพร่ผ่านช่องทางพะเยาทีวี: <https://www.facebook.com/phayaotv/videos>
- 2.ภาคอีสาน ต้องผลิตคลิปสั้น 36 คลิป จากเยาวชน 6 ทีม ระยะเวลาผลิต 6 เดือน เผยแพร่ผ่านช่องทางไทยเสรีนิวส์: <https://www.thaisaeree.news/>
- 3.ภาคกลาง ต้องผลิตคลิปสั้น 24 คลิป จากเยาวชน 6 ทีม ระยะเวลาผลิต 4 เดือน เผยแพร่ผ่านช่องทางเพจสื่อเป็นโรงเรียนของสังคม: MediaAsSocialSchool
- 4.ภาคใต้ ต้องผลิตคลิปสั้น 30 คลิป จากเยาวชน 6 ทีม ระยะเวลาผลิต 5 เดือน เผยแพร่ผ่านช่องทางหนังสือพิมพ์ภาคใต้โฟกัส: <https://songkhlafocus.com/>

มีชุดองค์ความรู้ และชุดสื่อเพื่อการเผยแพร่ เพิ่มช่องทางการสื่อสาร และผลิตสื่อสร้างสรรค์เชิงสารคดี โดยเฉพาะประเด็นการรองรับสังคมผู้สูงอายุ และทักษะรู้เท่าทันสื่อ (Media Information & Digital Literacy - MIDL) ประเด็นความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเด็นอัตลักษณ์วัฒนธรรม-คุณค่าความดีของคนดี ประเด็นปัญหาปัจจัยเสี่ยงในชุมชน

เคล็ดลับประทับใจคือที่

ภาคเหนือ จังหวัดพะเยา ผลงานเพลงดนตรีเคียงใจ ประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แม่น้ำโขงกำลังเผชิญปัญหาด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การปกป้องแม่น้ำโขงเป็นหน้าที่ของทุกคน เช่นเดียวกับศิลปิน นายน้อย ฟิงเกอร์สไตล์ อะคูสติค กีตาร์ ก็ได้บอกผ่านเสียงดนตรีไว้มุ่งมั่นช่วงต้นปี 2564

ภาคอีสาน จังหวัดขอนแก่น ผลงานคลิปสั้น ดอนพลัสสะอาดปราศจากขยะ เด็กเยาวชนทำประเด็นการแยกขยะผ่านคลิปสั้น นำเสนอและเผยแพร่ ผ่านแอปพลิเคชันTiktokที่เยาวชนเข้าถึงได้ง่าย คลิปเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดี เกิดจากความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งพี่เลี้ยง (ทีมนักสื่อสารมวลชนในพื้นที่ ที่ช่วยให้เกิดการผลิตสื่อได้ตรงตามประเด็น) ก็ช่วยเติมข้อมูลให้รอบด้านมากขึ้น และอีกเคล็ดลับคือ

ภาคใต้ ประเด็นเรื่องประชาธิปไตยในมือเด็ก ผลงานนักสื่อสารสร้างสรรค์ภาคใต้ จ.สตูล ที่เน้นส่งเสริมการรณรงค์การมีส่วนร่วมการใช้สิทธิ ใช้เสียง เริ่มต้นจากในโรงเรียนของตนเอง เป็นจุดเริ่มต้นของการส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างง่าย และเป็นการนำเสนอโดยมุมมองของน้อง เพื่อส่งต่อไปยังกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง รวมถึงเปิดพื้นที่ให้เด็กเยาวชนได้สะท้อนปัญหา แสดงมุมมอง และความคิดเห็นต่างๆ ผ่านการเขียน Blog หรือเพจในพื้นที่นั้น เช่น เพจสงขลาทูเดย์

อุปสรรคทำให้เกิดวิธีการใหม่

ช่วงที่สถานการณ์โควิด-19 ได้เห็นการปรับตัวของเด็กเยาวชน เมื่อลงพื้นที่ทำงานไม่ได้ ก็ใช้หลายวิธีการ เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลได้มากที่สุด ซึ่งทำให้เด็กเยาวชนได้ปรับตัว และเรียนรู้วิธีการที่หลากหลาย เพราะการได้ข้อมูลนั้นต้องถูกตามหลักมาตรฐานวิชาชีพการสื่อสารมวลชน โดยการทำงานจะมีทีมพี่เลี้ยงที่เป็นนักสื่อสารมวลชนในพื้นที่ดูแลอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ข้อมูลถูกต้อง และไม่เกิดปัญหาในด้านจริยธรรมของการสื่อสารมวลชน ในส่วนของโครงการเราก็ได้ขยายเวลาออกไป เพื่อให้ยืดหยุ่นกับสถานการณ์ รวมถึงช่วยแนะนำการนำเสนอในรูปแบบอื่นๆ เช่น จากที่เป็นคลิปต้องลงพื้นที่ ก็ใช้การนำเสนอแบบรายการ Podcast แทน โดยเราเห็นว่าเด็กเยาวชน เมื่อเรียนรู้หลักสูตรแล้วสามารถนำไปใช้งานได้จริง ผลิตสื่อเพื่อสร้างให้เกิดสุขภาวะได้ภายใต้ประเด็นนั้นๆ

ความสำเร็จนั้นมีที่มา

ต้นแบบหลักสูตรสื่อชุมชนสื่อสารสุขภาวะ เกิดต้นแบบของการนำหลักสูตรไปใช้ได้จริง จากพื้นที่ทำงานแบบโมเดลต้นแบบ/ภาคปฏิบัติ โดยทดลองหลักสูตรในพื้นที่ปฏิบัติการทั่วประเทศ ทั้งรูปแบบเมือง ท้องถิ่น กลุ่มผู้ใช้สื่อสูง กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ใช้สื่อน้อย หรือผู้ขาดโอกาสในการใช้สื่อ กลุ่มคนชายขอบที่ยังห่างไกล ร่วมกับสื่อมวลชนกับภาคพลเมืองท้องถิ่น รวมไปถึงกลุ่มผู้ใช้สื่อออนไลน์ทั่วประเทศ เป็นต้น

ความร่วมมือจากทุกส่วน ด้วยโครงการที่ทำมาเป็นเวลาหลายปี ทำงานกับเด็กเยาวชนและพื้นที่มาอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดความร่วมมือในทุกส่วนงานภายในชุมชน

เครือข่ายมีประสิทธิภาพ ได้รับความรู้จากหลายภาคส่วน หน่วยงานภาควิชาการ วิชาชีพ ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง จะมีคณะกรรมการโครงการที่เป็นนักวิชาการจาก สถาบันบัณฑิตวิชาการสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (สสมท.) ได้แก่ นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์จาก ม.รังสิต ม.หอการค้าไทย ม.เกริก สถาบันอาศรมศิลป์ และสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ เป็นนักวิชาการประจำของโครงการด้านการวิจัยภาคสนาม การจัดการความรู้ จะมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นที่ปรึกษาโครงการทั้งหมดเข้าร่วมเพื่อหารือทิศทางการทำงานและความก้าวหน้า

สำหรับคณะทำงานเครือข่ายสังคมสูงวัย และการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสังคมสุขภาวะรองรับสังคมสูงวัย จะเป็นคณะทำงาน และการประสานงานของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) รวมถึงสำนักงานสนับสนุนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาวะรองรับสังคมสูงวัย (สปสว.)

สำหรับคณะทำงานพัฒนาศักยภาพเยาวชนผ่านสื่อสร้างสรรค์ในชุมชน จะมีนักวิชาชีพด้านสื่อจากสมาคมโฆษณาแห่งประเทศไทย สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย สมาคมการสื่อสารมวลชนแห่งชาติ เป็นต้น

ช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การเผยแพร่คลิปหรือสื่อต่างๆ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้เร็ว ส่วนหนึ่งเราใช้เพจของเราในสื่อสาร เพจสื่อเป็นโรงเรียนของสังคม: MediaAsSocialSchool เพราะมีผู้ติดตามหลักแสน ซึ่งจำนวนผู้ติดตามมาจากความช่วยเหลือจากเครือข่ายนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน ทำให้สื่อต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้รับการรับรู้ในวงกว้าง

สรุป

โครงการสื่อเป็นโรงเรียนของสังคมแห่งการเรียนรู้: หลักสูตรสื่อชุมชนสื่อสารสุขภาวะ ไม่ได้จำกัดเฉพาะพื้นที่อยู่ในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยเท่านั้น แต่เราต้องการให้สื่อเป็นโรงเรียนของสังคมได้อย่างแท้จริง ทุกคนสามารถเป็นต้นแบบของนักสื่อสารที่มีศักยภาพได้ เราหวังให้กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ปฏิบัติการ เกิดความตระหนัก ลงมือทำจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทำให้มีสุขภาวะที่ดี ในส่วนของหลักสูตรสื่อชุมชนสื่อสารสุขภาวะ ต้องการให้เกิดการนำไปปฏิบัติใช้จริง ในอนาคต ไม่ว่าจะเปลี่ยนเป็นสถาบันการศึกษา นักสื่อสารสุขภาวะ หรือบุคลากรที่ทำงานด้านสื่อ ได้นำรายวิชาของเราไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้

หลักสูตรสื่อชุมชนสื่อสารสุขภาวะ 12 รายวิชานำร่อง ได้แก่ 1.รายวิชา “ดิจิทัลพลโลก” 2.รายวิชา “การสื่อสารสุขภาวะ” 3.รายวิชา “รู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล” 4.รายวิชา “กฎหมายและจริยธรรมการสื่อสาร” 5.รายวิชา “การสืบค้น การวิเคราะห์ และการจัดทำแผนที่ชุมชน” 6. รายวิชา “การสร้างสรรคและการเล่าเรื่อง” 7.รายวิชา “การออกแบบและผลิตสื่อ” 8.รายวิชา “การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ” 9.รายวิชา “การเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur)” 10.รายวิชา “การตลาดพันธมิตร” 11.รายวิชา “การจัดการความรู้” 12.รายวิชา “การออกแบบและผลิตสื่อ”